

Lunds universitet
Rektor
Box 117
221 00 Lund

Juridiska avdelningen
Teresa Edelman
BESLUT

2004-02-04
Reg.nr 31-3342-03

Inställd disputation m.m. vid Lunds universitet

Anmälan

Lunds Doktorandkår har i en skrivelse till Högskoleverket ifrågasatt behandlingen av doktoranden Jinför hans disputation vid Institutionen för bygg- och miljöteknologi, avdelningen för geoteknik vid Lunds universitet (Lunds Tekniska Högskola, LTH). Doktorandkåren har hemställt att Högskoleverket närmare utreder huruvida Lunds universitet har fullgjort sitt ansvar att tillse att studerande på forskarutbildningen har en fullgod rättssäkerhet och att tillhandahålla en god arbetsmiljö för doktorand J. Doktorandkåren har anfört i huvudsak följande.

En avdelningsföreståndare stoppade under 2002 J:s disputation trots att avhandlingsmanuskriptet hade varit klart sedan november 2001 och blivit godkänt av såväl huvudhandledare som biträdande handledare. Avdelningsföreståndaren hade i februari 2002 haft det av handledarna godkända manuskriptet i 45 dagar och vägrade då att tala med doktoranden och ge sina kommentarer till manuskriptet. Vid ett möte i mars 2002 med doktoranden, doktorandombudsmannen och de båda handledarna lämnade avdelningsföreståndaren mycket nedsättande omdömen avseende avhandlingen och doktoranden. Även den biträdande handledaren framförde viss kritik på avhandlingen men ville inte förklara vad som saknades. Huvudhandledaren ansåg att avhandlingen var klar för provtryckning men insåg samtidigt att utan avdelningsföreståndares godkännande skulle detta inte vara möjligt. En tid efter detta möte avsåg sig den biträdande handledaren sitt handledarskap. Huvudhandledaren tvingades sluta på avdelningen för geoteknik på grund av avdelningens dåliga ekonomi och mot bakgrund av de konflikter han hade haft med avdelningsföreståndaren. Han valde dock att vara kvar som huvudhandledare åt Joch gav honom sitt fulla stöd. I juli 2002 trycktes avhandlingen och en tid för disputation bokades till den 19 september 2002. Såväl opponenter som betygsnämnden tackade ja till att medverka vid disputationen. Avdelningsföreståndaren ombesörjde dock i augusti 2002 att lokalen och tiden för disputation avbokades. Dessutom skickade han ett brev till ordföranden för forskningsnämnden där han fullständigt "misskrediterade" J:s avhandling. Forskningsnämnden beslutade tillsammans med huvudhandledaren att efter detta bordlägga frågan huruvida doktoranden över huvud taget skulle få lägga fram sin

BESLUT

2004-02-04

Reg.nr 31-3342-03

Sid 2

avhandling. Forskningsnämndens ordförande hade gett opponenter och den tidigare biträdande handledaren i uppdrag att lämna skriftliga synpunkter på avhandlingen. Handledaren fungerade i detta skede som biträdande opponenter av avhandlingen vilket doktorandkåren ställer sig undrande till. En ny tid för disputation fastställdes till den 24 januari 2003. Ett par dagar innan disputationen fick J besked om att avhandlingen inte skulle bli godkänd av betygsnämnden trots att han hade fått goda omdömen av oberoende internationella bedömare. J valde att inte lägga fram avhandlingen beroende på de kraftiga påtryckningar som hade riktats mot honom. Han har utlovats en ny tid för disputation under hösten 2003.

Doktorandkåren har i anmälan vidare hävdats att J har betalat avdelningen för den handledning han har fått. Till anmälan har fogats fakturor från Vägverket avseende ersättning för J:s handledning under olika perioder, utdrag ur universitetets redovisning beträffande betalning från Merox AB för samma doktorand, registreringsutskrift för doktorander avseende Joch hans ansökan om antagning.

Utredning

Högskoleverket har anmodat Lunds universitet att yttra sig över anmälan och att särskilt svara på frågor om betalning för doktorandens handledning och om vilket förfarande som tillämpas av universitetet eller inom den aktuella fakultetsnämnden i samband med förberedelser inför en disputation.

Universitetets svar

Universitetet har meddelat att ärendet har handlagts tillsammans med en anmälan från doktorandkåren enligt lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan och anfört i huvudsak följande.

Bakgrund

J antogs i september 1997 till doktorandstudier i geoteknik vid LTH. Finansieringen var extern, främst via Vägverket, Cementa och Merox men något skriftligt avtal härom upprättades aldrig. J var hela tiden anställd vid Vägverket. Han hade en huvudhandledare och en biträdande handledare. 1999 avlade han licentiatexamen. Under 2002 bestämde han sig för att lägga fram sin avhandling men disputationen blev inställd. Likaså blev den senaste planerade disputationen i januari 2003 inställd.

J anser sig ha blivit orätt behandlad av främst avdelningsföreståndaren men även av övriga på LTH. Hans huvudhandledare arbetar inte längre vid universitetet och har inte heller medverkat i utredningen.

Finansiering

J är en så kallad industridoktorand som har kvar sin anställning på Vägverket och erhåller lön samtidigt som han genomför sina doktorandstudier. Vid antagningen var det en förutsättning att det skulle finnas full finansiering för Joch man träffade ett muntligt avtal om detta med Vägverket och andra finansiärer. Liknande avtal är frekvent förekommande inom den externfinansierade forskningen.

BESLUT

2004-02-04

Reg.nr 31-3342-03

Sid 3

Det är av yttersta vikt att här påpeka att det inte var J själv som betalade för handledningen utan en extern finansiär, Vägverket. För det fall den externa finansieringen inte fullföljs är det universitetet som står risken för den fortsatta finansieringen. En antagen doktorand skall även under sådana förhållanden ha rätt att fortsätta sin utbildning.

Disputation

Enligt regler fastställda av styrelsen för LTH skall forskningsnämnden för varje disputation utse ledamöter i betygsnämnden, fakultetens opponent, ordförande för disputationsakten samt besluta om mångfaldigande och distribution av avhandlingen. Det normala förfarandet i forskningsnämnden är att handledaren föredrar ärendet och föreslår en betygsnämnd. Förslaget granskas därefter av forskningsnämnden som därefter fattar beslut vilket antecknas i ett protokoll. Det slutliga beslutet om tid och plats för disputationen skall, enligt styrelsebeslutet, fattas av LTH:s rektor.

I förevarande fall bestämde J och huvudhandledaren under sommaren 2002 att avhandlingen skulle läggas fram på hösten. De vidtog praktiska åtgärder för att genomföra detta, lokal bokades och avhandlingen trycktes upp. I strid med de regler som LTH:s styrelse fastställt för avhandlingar och disputationer informerades eller engagerades inte forskningsnämnden i processen.

Efter sommarsemestern fick forskningsnämndens ordförande vetskap om J:s planer med sin disputation. Ordföranden vidtog då ett flertal åtgärder för att hantera situationen. Bland annat kontaktade han opponenten, avdelningsföreståndaren och biträdande handledaren för att diskutera avhandlingen. Sammantaget bedömdes att avhandlingen inte skulle komma att godkännas och disputationen avbokades efter kontakt med J.

På J:s initiativ sattes en ny tid för disputation ut till januari 2003. De kompletteringar som gjorts lades vid sidan av den tryckta avhandlingen. Cirka en vecka innan den utsatta disputationen meddelade betygsnämnden att den preliminära bedömningen var att avhandlingen inte var tillräckligt bra. Detta framfördes till J, som med den informationen själv fick avgöra om han ändå ville genomföra disputationen eller om han skulle dra tillbaka sin avhandling. J valde att ställa in även denna disputation.

J har enligt egen uppgift sedan dess arbetat med att justera sin avhandling och har som mål att presentera den inom en nära framtid.

Doktorandkårens kommentar

Universitetets yttrande har översänts till doktorandkåren för synpunkter. Kåren har haft synpunkter på bl.a. att huvudhandledaren inte har tillfrågats i ärendet och att uppgift om muntliga avtal inte har verifierats. Därutöver har kåren anfört i huvudsak följande.

BESLUT

2004-02-04

Reg.nr 31-3342-03

Sid 4

Finansiering

Lunds universitet har inte beaktat att J själv fick ordna finansieringen hos Vägverket. Doktorandkåren finner det oacceptabelt att det åläggs en industridoktorand att skaffa fram finansiering för handledning.

Disputation

Det var avdelningsföreståndaren som i augusti 2002 avbokade disputationen och kontaktade ordföranden för forskningsnämnden. J blev inte informerad om det förrän senare.

Huvudhandledaren har vid båda tillfällena för planerad disputation godkänt J:s framläggande av avhandlingen. Doktorandkåren finner det därför anmärkningsvärt att huvudhandledaren inte har involverats vid avbokningarna.

Övrig utredning

Högskoleverket har tagit del av universitetets regler för avhandlingar och disputationer (1999-09-06 Dnr LTH G219 1685/99).

Verket har också tagit del av universitetets beslut den 16 januari 2004 angående anmälan enligt likabehandlingslagen. I beslutet konstaterar universitetet att de omständigheter som framkommit av utredningen inte ger anledning att anta att J blivit diskriminerad i lagens mening i samband med sina studier eller de planerade disputationerna. Universitetet har därför inte funnit anledning att vidta några ytterligare åtgärder.

Högskoleverket har vidare av universitetet fått uppgift om att den tidigare biträdande handledaren har utsetts till huvudhandledare och att frågan om biträdande handledare är under utredning.

Högskoleverkets bedömning

Finansiering

Av högskoleförordningens (1993:100) bestämmelser och dess förarbeten framgår att en doktorand kan ha en annan form av studiefinansiering än anställning som doktorand eller utbildningsbidrag, t.ex. anställning utom högskolan med anknytning till forskarutbildningen. Vidare får universitet och högskolor, vid sidan av anslag på statsbudgeten, som inkomster även disponera bidrag från såväl statliga som icke statliga finansiärer. Universitet och högskolor får även bedriva vissa verksamheter mot avgift och disponera inkomsterna. En sådan verksamhet är uppdragsforskning (se regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende anslag till universitet och högskolor m.m., s. 13-14). Sedan 1998 gäller att endast doktorander som bedöms ha säkrad studiefinansiering får antas. Man kan dock inte kräva att doktoranden själv skall betala sin forskarutbildning.

Av utredningen framgår att J, som antogs 1997, har anställning på Vägverket och att hans arbetsgivare, samt även andra finansiärer, periodvis har betalat ut vissa belopp till Lunds universitet. Enligt fakturorna avser beloppen handledning i J:s doktorsutbildning.

BESLUT

2004-02-04

Reg.nr 31-3342-03

Sid 5

Utbetalningarna har således utgått från externa finansiärer till universitetet och kunnat disponeras av detta. Utbetalningarna kan därför ses som bidrag till universitetet från statliga och privata företag. Utbetalningarna har verifierats genom i ärendet föreliggande fakturor. Genom att ta emot bidrag från ett eller flera företag till en doktorands forskarutbildning synes universitetet inte ha brutit mot någon uttrycklig regel eller föreskrift. Doktorandkårens invändningar föranleder inte annan bedömning. Härutöver har universitetet förklarat att även om den externa finansieringen inte fullföljs står universitetet risken för den fortsatta finansieringen och för att doktoranden skall kunna fortsätta sin utbildning. J:s rättssäkerhet i detta hänseende synes därför inte ha förbisetts.

Disputation

I 8 kap. 3 a § högskoleförordningen (1993:100) anges att ett universitet eller en högskola som anordnar forskarutbildning skall anordna utbildning av handledare inom forskarutbildningen.

I 5 § samma kapitel anges vidare att fakultetsnämnden skall ha det övergripande ansvaret för forskarutbildningens kvalitet, effektivitet, uppläggning, studieplaner och handledning samt för samordning av kurser och utbildning av handledare. Fakultetsnämnden skall vidare ha allmän tillsyn över forskarutbildningen.

Enligt 8 kap. 17 § högskoleförordningen skall rektor bestämma tid och plats för disputationen. I samma kapitel finns det även regler om ordförande, opponent och betygsnämnd.

Universitetet har antagit egna regler för avhandlingar och disputationer. Av reglerna framgår att vissa av fakultetsnämndens uppgifter har ålagts forskningsnämnden.

Utredningen visar att den planerade disputationen hösten 2002 inte förbereddes i enlighet med högskoleförordningens och universitetets regler och att doktorandens rättssäkerhet därigenom blev eftersatt. Eftersom universitetet/fakultetsnämnden har det yttersta ansvaret för att handledare informeras om och följer gällande regler, kan universitetet inte undgå kritik för att reglerna inte har följts.

Beträffande den planerade disputationen i januari 2003 kan sägas följande. Det naturliga torde vara att handledaren/biträdande handledaren läser utkastet till avhandlingen och lämnar synpunkter samt avgör om avhandlingen är klar för att läggas fram vid en offentlig disputation. Vilka andra personer som kan eller bör delta i den processen kan Högskoleverket inte ha några synpunkter på. Att betygsnämnden i förevarande fall gjorde en preliminär bedömning och informerade J om denna, kan inte anses strida mot någon regel eller äventyra doktorandens rättssäkerhet. Verket har därvid beaktat att J fick möjlighet att själv bestämma om disputationen skulle genomföras och att han utlovades en ny tid för disputation samt gavs möjlighet att justera sin avhandling. Högskoleverket

BESLUT

2004-02-04

Reg.nr 31-3342-03

Sid 6

förutsätter att universitetet följer högskoleförordningens och sina egna regler i samband med den kommande disputationen.

Vad gäller doktorandkårens begäran att utreda doktorandernas rättssäkerhet och J:s arbetsmiljö, får Höskoleverket hänvisa till sitt beslut den 19 februari 2003, reg.nr 31-1551-02, angående Lunds doktorandkårs anmälan om den psykosociala arbetsmiljön för doktorander vid Lunds universitet. I samband med handläggning av denna anmälan utredde Höskoleverket Lunds universitets åtgärder för doktorandernas rättssäkerhet och inhämtade ett yttrande från Arbetsmiljöinspektionen. Höskoleverket konstaterade i den sammanfattande bedömningen bl.a. att Lunds universitet hade tagit flera initiativ till att undersöka doktorandernas situation och vidtagit olika åtgärder för att förbättra doktorandernas rättssäkerhet i forskarutbildningen samt att detta var en pågående process. Verket konstaterade vidare att universitetet hade vidtagit omfattande åtgärder för att förbättra arbetsmiljön för doktorander. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att Lunds universitet har utrett doktorandkårens anmälan om misstanke om brott mot lagen om likabehandling av studenter finner Höskoleverket inte anledning att ytterligare utreda dessa frågor.

På Höskoleverkets vägnar

Annica Lindblom

Chefsjurist

Teresa Edelman

Verksjurist

Kopia för kännedom:

Lunds Doktorandkår